

Vergiyi Doğuran Olayın Meydana Gelmesinin KDV Kanunu Açısından Önemi

Hazırlayanlar
Serkan ÖZDEMİR

Vergi Denetmen Yardımcısı

1- VERGİYİ DOĞURAN OLAY VE TANIMI

Vergi hukukunda vergiyi doğuran olay, üzerinde en çok durulan ve tartışılan konulardan biridir. Vergi borcunun doğması ve üzerinden belli bir zaman geçtikten sonra, borcun zamanaşımı nedeniyle sona ermesi söz konusu olduğu için, vergiyi doğuran olayın önemi açıkça ortaya çıkmaktadır.

Vergi hukuku açısından genel anlamda vergiyi doğuran olay; "Konusu, matrahı ve nispeti belli olan bir verginin, bir mükellef yönünden, belli tutarda bir borç olarak belirlenebilmesi için gerekli olan hukuki ilişkinin ortaya çıkmasıdır." şeklinde tanımlanmaktadır.

İlke olarak vergiyi doğuran olay, vergilendirme işleminin neden unsurunu oluşturur. Kanunlar, vergi alacağının hangi olgunun gerçekleşmesine bağlı olarak meydana geleceğini belirler. Vergi alacağının kaynaklandığı bu olguya "vergiyi doğuran olay" denilmektedir.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 19'uncu maddesinde vergiyi doğuran olayın tanımı şu şekilde yapılmıştır. "Vergi alacağı, vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar."

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir vergi alacağından söz edebilmek için, bu vergi alacağına ilişkin olayın meydana gelmesi ya da hukuki işlemin tamamlanmış olması gerekir. Her vergi kanununda, vergi alacağının doğması için gerekli olay ve hukuki işlemler belirlenmiş bulunmaktadır. Bu belirleme, bir kısım vergilerde özel olarak, bir kısmında ise zımnen ve diğer hükümler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Vergiye doğuran olay ile verginin konusu birbiriyle karıştırılmamalıdır. Verginin konusu ile vergiyi doğuran olay birbiriyle bağlantılı olmakla beraber, anlam yönünden farklıdır. Örneğin; gelir vergisinde verginin konusunu kişilerin gelirleri oluştururken, vergiyi doğuran olay, bu gelirlerin elde edilmesidir.

Vergi alacağının bağlandığı maddi olay ve hukuki durumun tekemmülü, her vergi kanununda ayrı ayrı düzenlenmiştir. Çünkü, vergi kanunlarının özelliğine göre vergiyi doğuran olay farklıdır. Örneğin, gelir vergisinde ticari kazançlar açısından tahakkuk esası geçerlidir ve kazancın belirlenmesi sırasında bir malın satışı veya bir hizmetin bedel karşılığı yapılması vergiyi doğuran olay olarak kayıtlara intikal ettirilir.

2- KDV YÖNÜNDEN VERGİYİ DOĞURAN OLAY VE ÖNEMİ

Dolaylı bir vergi olan katma değer vergisi geliri değil, gelirin doğduğu işlemi vergilendirmektedir. Katma değer vergisi yönünden vergiyi doğuran olay, verginin konusuna giren işlemlerin gerçekleşmesi ile meydana gelmektedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10'uncu maddesi, hangi olayların KDV doğuşuna yol açacağını, dolaylı olarak verginin ne zaman (hangi ayda) doğacağını hükme bağlayan ve konusu itibarıyla büyük önem taşıyan bir maddedir.

Katma Değer Vergisinde vergilendirme dönemi takvim yılının birer aylık dönemleridir. Bir vergilendirme döneminde bir veya birden fazla vergiyi doğuran olay meydana gelir. Bu olayların vergilendirmenin gereği olarak birleştirilerek, indirimlerin yapılması ve ödenecek verginin hesaplanması, dönemler itibarıyla yapılır. Vergilemenin dönemlere bağlanması, mal tesliminin ve hizmet ifasının KDV yönünden hangi tarihte gerçekleştiğinin ve bu gerçekleşmenin hangi dönem içinde meydana geldiğinin kesin olarak bilinmesini gerektirir. Vergiyi doğuran olayın ayın hangi gününde meydana geldiği KDV açısından önem taşımaz. Önemli olan KDV'nin hangi ayda doğduğu, dolayısıyla hangi ayın KDV beyannamesine ithal edilmesi gerektiridir.

Mükellefler vergi dairesine ödeyecekleri vergiyi doğru olarak hesaplayabilmek için, vergiyi doğuran olayın her bir işlem itibarıyla meydana geliş tarihini ve ilgili olduğu dönemi, kanun hükümlerine uygun olarak belirlemek zorundadırlar. Aksı halde, vergiye tabi işlemler dönemler arasında kayar ve vergi dairesine ödenecek KDV eksik veya fazla hesaplanmış olur. Devlete ödenecek vergi eksik olarak hesaplandığı zaman vergi ziyası meydana gelir ve bu durum birtakım yaptırımları da meydana getirir. Bu bakımdan vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihin ve dolayısıyla ilgili bulunduğu vergilendirme döneminin, kanunlara uygun olarak belirlenmesi, doğru bir vergilemenin de ön şartlarından biridir.

KDV yönünden vergiyi doğuran olayın tespiti, yüklenilen vergilerin indirimi açısından da son derece önem taşımaktadır. Çünkü, kanunun 29'uncu maddesinin 3'üncü bendine göre indirim hakkı, vergiyi doğuran olayın vukuu bulunduğu takvim yılı aşılmamak şartıyla, ilgili belgelerin kanuni defterlere kaydedildiği vergilendirme döneminde kullanılabilir. Alış belgelerinin, verginin doğduğu takvim yılı içinde defterlere kaydedilmemesi halinde ise, bu belgelerde yer alan KDV, yukarıda bahsi geçen madde hükmü gereği indirilememektedir.

Vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihin tespiti, uygulanacak KDV oranı yönünden de önemlidir. Bir mal teslimi veya hizmet ifasında, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihte yürürlükte bulunan KDV oranları uygulanmaktadır. Vergiyi doğuran işlemin gerçekleşme tarihinden sonra KDV oranları değişmiş olsa dahi, işleme verginin doğduğu tarihte geçerli olan vergi oranı uygulanır.

Faturanın düzenlenmesi yönünden de vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihin belirlenmesi gerekir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 231'inci maddesinin 5'inci bendi gereğince, malın teslimi veya hizmetin ifa edildiği tarihten itibaren azami 10 içinde fatura düzenlenmelidir. Faturanın tanzimi için tanınan 10 günlük süre KDV'nin doğuşuna etkili olmamakta, vergiyi doğuran olay, malın teslimi ve hizmetin ifası anında meydana gelmektedir.